

навчання й побудови індивідуальних освітніх траєкторій школярів.

Отже, на сучасному етапі розвитку середньої загальноосвітньої школи вектор диференціації, індивідуалізації навчання повинен бути спрямований на подальшу розробку та впровадження в практику елективних курсів у класах технологічного профілю, які б були зорієнтовані на запити учнів.

До напрямів подальшого дослідження відносимо теорію і практику створення елективних курсів вчителями технологій як на основі принципу інтеграції, так і на основі принципу спеціалізації.

Використана література:

1. Гук В. Є. Допрофільне навчання: сутність, зміст, технології / В. Є. Гук. // Управління школою. – 2005. – № 11. – С. 15-30.
2. Ермаков Д. С. Элективные курсы для профильного обучения / Д. С. Ермаков // Педагогика. – 2005. – № 2. – С. 28-30.
3. Каспржак А. Г. Элективные курсы / А. Г. Каспржак // Директор школы. – 2006. – № 1. – С. 3-9.
4. Жафянов А. Ж. Концепция и учебные планы преемственности профильного обучения / А. Ж. Жафянов // Профильная школа. – 2007. – № 1. – С. 47-54.

Савицкая А. С. Особенности внедрения элективных курсов в систему профильного технологического образования.

В статье освещаются вопросы реализации предпрофильного и профильного обучения в общеобразовательной школе. Дано описание разработки программы элективного курса для общеобразовательных профильных школ.

Ключевые слова: элективный курс, разработки элективного курса, предпрофильная подготовка, профильное обучение, задачи курса.

Savitskaya E. Creation and implementation of elective courses in the system of profile technological education.

Questions of preprofile and profile education in comprehensive school are taken up in this article. The description of the elective course development is given here.

Keywords: elective course, elective course development, preprofile study, profile study, course targets and goals.

Савченко К. Ю.

**Криворізький педагогічний інститут
ДНЗ “Криворізький національний університет” КПІ ДВНЗ КНУ**

МОДЕЛЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ДО ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗАСОБАМИ ПЕДАГОГІЧНИХ СИТУАЦІЙ

В статті розглянуто проблеми побудови моделі підготовки майбутніх вчителів до формування професійної компетентності засобами педагогічних ситуацій. Визначили структуру професійної компетентності, складові та рівні. Визначили етапи моделювання педагогічних ситуацій на заняттях з педагогічних дисциплін. Показана поетапна модель формування професійної компетентності майбутніх вчителів.

Ключові слова: модель, професійна компетентність, компоненти.

На сучасному етапі розвитку освіти відбувається універсалізація та стандартизація європейських знань, завдяки цьому молодь різних націй та народностей усвідомлює свою належність до єдиної європейської культури. Безупинно збільшується обсяг і змінюється

зміст знань, умінь і навичок, якими повинні володіти сучасні фахівці. Необхідність постійного вдосконалення системи й практики освіти обумовлена соціальними змінами, що відбуваються в суспільстві. Питання про підвищення якості навчання і рівня вихованості особистості майбутнього фахівця були і залишаються пріоритетними в сучасній методиці викладання.

Огляд історико-педагогічної та сучасної літератури свідчить, що вченими вивчається проблема підвищення професійної компетентності педагогічних кадрів і розглядається у соціальному, організаційному та психолого-педагогічному аспектах, що висвітлено в працях В. Адольфа, І. Ареф'єва, В. Бондаря, Н. Кузьміної, В. Лозової, А. Орлова, В. Пилипівського, С. Чистякової, М. Чошанова та інших. За словами науковців С. Гончаренка, Н. Ничкало, компетентність – поняття різнопланове. Зокрема, під компетентністю розуміють знання та навички в професійній сфері, що диктуються проблемами виробництва, функціями чи елементами діяльності, які виконує робітник [1]. Ряд вчених: Н. Бібік, О. Биковська, С. Бондар, Л. Ващенко, А. Вербицький, К. Власенко, М. Євтух, Е. Зеєр, І. Зязюн, Н. Єрмаков, О. Коваленко, Н. Ничкало, І. Родигіна, О. Савченко, В. Сластьонін, Т. Новікова та інші досліджують різні аспекти професійної компетентності.

Поняття “компетентність” знаходиться нині в епіцентрі світової думки, оскільки воно розкриває якісно нові перспективи розуміння місії школи, життєвих результатів освітньої діяльності. В основі концепції компетентності лежать ідея виховання компетентної людини та працівника, який не лише має необхідні знання, професіоналізм, високі моральні якості, але й уміє діяти адекватно у відповідних ситуаціях, застосовувати ці знання і брати на себе відповідальність за певну діяльність.

Мета статі – розглянути проблему побудови моделі підготовки майбутніх вчителів до формування професійної компетентності засобами педагогічних ситуацій.

Ми вважаємо, що вдосконалення професійної компетентності може успішно здійснюватися в рамках викладання педагогічних дисциплін у вищій школі. Проте зміст, принципи організації, форми і методи цієї роботи потребують впровадження в навчання моделювання педагогічних ситуацій на заняттях з педагогічних дисциплін.

Професійна компетентність – це комплекс дій, які базуються на теоретичній та практичній підготовці, що дає змогу творчо використовувати теоретичні знання та професійні уміння й навички для відображення й перетворення дійсності.

Проаналізувавши та узагальнивши визначення, які дають учені-психологи та педагоги, в подальшому дослідженні ми будемо користуватися таким: професійна компетентність – це риса особистості, яка керується певними мотивами в реалізації цілей при здійсненні контактів, спілкування, обміну інформацією з іншими людьми. Виходячи з визначення, можна здобути висновку про структуру поняття професійна компетентність майбутнього вчителя. Отже, складовими професійної компетентності є:

Мотиваційний компонент. Основу мотиваційного компонента становлять мотиви. Мотиви – конкретні причини, спонукання, що змушують особистість діяти, здійснювати.

Когнітивний компонент визначає готовність до здійснення педагогічної діяльності. Система знань, яка постійно розширюється, дає змогу виконувати професійну діяльність з високою продуктивністю. Розуміння настає в результаті таких мислительних операцій, як аналіз, синтез, порівняння, узагальнення; проектувати свої вміння та здібності активного й творчого студента на професійну діяльність.

Предметний компонент – це цілісна система теоретичних знань про професійно-педагогічну діяльність, що дозволяє індивіду робити обґрунтовані твердження. Наявність стрункої системи наукових знань із фахових дисциплін; володіння власне професійною діяльністю на достатньо високому рівні: спроможність вирішувати типові професійні задачі.

Операційно-діяльнісний компонент – здатність успішно взаємодіяти з іншими; здатність до співробітництва, до групової, та кооперативної діяльності; здатність розв’язувати конфлікти; здатність до лідерства; готовність до ухвалення рішень; соціальна відповідальність за результати своєї професійної праці.

Між тим, в кожному із визначених видів компонентів професійної компетентності можна виділити складові, що характеризують людину будь-якого фаху, і й ті, що притаманні фахівцю певної галузі. На цих засадах професійні компетентності класифікують на групи:

1. *загально галузеві*: відбиваються в розумінні “способу існування” відповідної галузі – тобто того місця, яке ця галузь займає в суспільстві, а також уміння застосовувати їх на практиці для розв’язування індивідуальних і соціальних проблем;

2. *професійно-технологічна підготовленість*: володіння технологіями; компонент, що має надпрофесійний характер, але необхідний кожному фахівцю – *ключові компетенції* (А. Новиков).

3. *предметні*: складові загальногалузевих компетентностей, які стосуються конкретного предмета (А. Хуторський).

4. *ключові*: міжпредметні й надпредметні компетентності – здатність людини здійснювати складні поліфункціональні, поліпредметні види діяльності, ефективно розв’язуючи актуальні індивідуальні соціальні проблеми.

Професійна компетентність визначається нами як інтегральна складна якісна сутність, яка визначається виконанням професійної діяльності в конкретній педагогічній ситуації. Ми в своїй роботі базуємося на тому, що розуміння професійної компетентності будується в навчальному процесі вищої школи на ситуативному підході і включає в себе три складові: галузевий, базовий, спеціальний. Галузевий (адекватність та розуміння педагогічної ситуації), базовий (виконання та осмислення ситуації), спеціальний (оцінка ситуації, готовність до змін в професійній ситуації, саморозвитку, самооцінки).

У наукових дослідженнях, присвячених вивченню готовності майбутніх учителів до педагогічної праці, спостерігається різноманітність підходів до визначення рівнів її сформованості. Виділяються, зокрема, такі рівні: низький, середній, достатній та високий. Кожний із зазначених рівнів має власні характеристики.

Ми вважаємо, що у випускників вищої педагогічної школи можна сформувані професійну компетентність на достатньому на високому рівні. Для формування професійної компетентності слід дотримуватися таких педагогічних умов:

- володіння проектною методикою створення професійно-педагогічних ситуацій;
- виконання групових, індивідуальних комунікативних завдань;
- моделювання професійно-педагогічних ситуацій на заняттях з педагогічних дисциплін;
- інформаційно-комунікативний підхід до рішення педагогічних ситуацій.

Модель підготовки майбутніх вчителів філологічних дисциплін до формування професійної компетентності як цілісного педагогічного процесу базується на провідних вітчизняних та світових традиціях педагогіки, сучасних педагогічних інноваціях і може саморозвиватися.

Під час побудови моделі треба врахувати наступні складові:

- компоненти формування професійної компетентності майбутніх вчителів філологічних дисциплін до застосування моделювання педагогічних ситуацій у професійній діяльності;
- наукові підходи й принципи щодо підготовки майбутніх вчителів філологічних спеціальностей до формування професійної компетентності;

Під моделлю підготовки вчителів філологічних спеціальностей до формування

професійної компетентності засобами моделювання педагогічних ситуацій ми розуміємо впровадження в навчальний процес систему педагогічних ситуацій різного рівня складності та їх взаємодію, яка забезпечує найдоцільніший шлях досягнення поставленої мети та вирішення завдань.

Моделювання педагогічних ситуацій як формування професійних компетентності, можна виокремити такі етапи:

1) **Пошуковий** – входження у процес і вибір ситуацій для моделювання інноваційного освітнього простору, якісний опис ситуації, визначення завдань моделювання педагогічної ситуації;

2) **Конструкторський** етап – моделювання педагогічної ситуації уточненням залежності між основними елементами об'єкта дослідження, визначення критеріїв оцінки знань, умінь та навичок студентів;

3) **Практично-динамічний** – застосування моделювання педагогічних ситуацій на практиці та на заняттях в вищій педагогічній школі, чи порібно коректувати педагогічну ситуацію з метою її ефективності;

4) **Корекційно-рефлексивний** етап повинен показати як запропонована педагогічна ситуація впливає на розвиток комунікативного потенціалу майбутнього вчителя.

Схема поетапного навчання та впровадження моделювання педагогічних ситуацій як засобу формування професійної компетентності майбутніх учителів філологічних спеціальностей включає:

– спецкурс “Формування професійної компетентності засобом моделювання педагогічних ситуацій”;

– методичні рекомендації щодо методики створення педагогічних ситуацій та включення їх навчальний процес вищої педагогічної школи для філологічних спеціальностей;

– система завдань та рішення педагогічних ситуацій через педагогічну практику студентів;

– інформаційно-комунікативний ресурс, як засіб ефективного моделювання педагогічних ситуацій;

– самоосвіта, самостійне впровадження педагогічних ситуацій в досвід роботи.

Проведене нами дослідження показало, досить велику кількість студентів, які позитивно виявили себе за показниками кожного компоненту професійної компетентності і це вплинуло й на якість її прояву за рівнями.

Узагальнені результати за рівнями сформованості у майбутніх учителів професійної компетентності винесено в таблицю

Таблиця 1

Сформованість рівнів професійної компетентності щодо діяльності майбутнього вчителя

№	Складові професійної компетентності	Етапи експерименту	Рівні сформованості професійної компетентності			
			Низький	Середній	Достатній	Високий
1	Мотиваційний	початок	50,3	23,4	23,1	3,2
		закінчення	11,4	20,1	31,1	55,4
2	Когнітивний	початок	41,9	31,1	23,2	3,8
		закінчення	12,1	23,5	29,4	35
3	Предметний	початок	50,8	21,7	23,4	4,1
		закінчення	9,4	19,1	27,5	44
4	Комунікативний	початок	41	32,4	23,0	3,6
		закінчення	8,4	24,8	29,5	37,3

№	Складові професійної компетентності	Етапи експерименту	Рівні сформованості професійної компетентності			
			Низький	Середній	Достатній	Високий
5	Операційно-діяльнісний	початок	55,3	28,7	12,8	3,2
		закінчення	8,2	21,2	33,3	37,3
		Середній показник після закінчення експерименту	9,9	21,74	30,16	41,8

Як бачимо, найбільша кількість студентів після формувального експерименту виявила достатній 30,16% та високий рівень професійної компетентності 41,8 %. Низький рівень після експерименту становив 9,9 % та середній 21,74 % відповідно. Наприкінці експерименту простежувалися значні зміни показників у студентів експериментальних груп. У студентів на високому рівні сформованості предметного компоненту відбулося збільшення на 39,9 %. Когнітивний компонент збільшився на 31,2%.

Аналізуючи тенденцію сформованості професійної компетентності, бачимо, що на початку експерименту рівень складових професійної компетентності був приблизно однаковий, а на завершення експерименту розбіжності у числових показниках суттєво змінились.

Аналіз результатів дозволив визначити, що наприкінці експерименту кількість студентів з високим рівнем сформованості професійної компетентності виріс, це свідчить про ефективність застосування моделі формування професійної компетентності засобами моделювання педагогічних ситуацій на заняттях у вищій школі.

Позитивні в цілому, ці результати виявляли загальну динаміку змін, що відбулися у рівнях професійної компетентності після формувального експерименту.

Висновок. Формування професійної компетентності засобами моделювання педагогічних ситуацій можна визначити як інтегровану якість педагога, яка включає в себе мотиваційний, когнітивний, комунікативний, предметний, операційно-діялісний компоненти, що відповідають специфіці професійної діяльності вчителя філології. На основі аналізу наукової літератури, специфіки професійної діяльності вчителя філології та вимог до особистості сучасного вчителя були визначені рівні, які характеризують сформованість основних компонентів професійної компетентності майбутніх учителів філології до моделювання педагогічних ситуацій у системі професійної підготовки: низький, середній, достатній, високий. *Подальшу* свою роботу ми вбачаємо у розробці системи завдань для самостійної роботи студентів, як засобу підвищення професійної компетентності майбутніх фахівців.

Використана література:

1. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник / С. У. Гончаренко. – К. : Либідь, 1997. – 376 с.
2. Зимняя И. А. Ключевые компетенции – новая парадигма результата образования / И. А. Зимняя. // Высшее образование сегодня. – 2003 – № 5. – С. 4-12.
3. Равен Дж. Компетентность в современном обществе: выявление, развитие и реализация / Дж. Равен. – М. : Когито-Центр, 2002. – 257 с.
4. Слостенин В. А. Профессионализм педагога: акмеологический контекст / В. А. Слостенин // Педагогическое образование и наука. – 2002. – № 4. – С. 4-9.
5. Хуторской А. Ключевые компетенции как компонент личностно ориентированной парадигмы образования / А. Хуторской // Народное образование, 2003. – № 2 – С. 58-64.

Савченко Е. Ю. Модель подготовки будущих учителей к формированию профессиональной компетентности средствами педагогических ситуаций.

В статье рассмотрены проблемы построения модели подготовки будущих учителей к формированию профессиональной компетентности средствами педагогических ситуаций.

Определено структуру профессиональной компетентности, составляющие и уровни. Рассмотрены этапы моделирования педагогических ситуаций на занятиях по педагогическим дисциплинам. Показана поэтапная модель формирования профессиональной компетентности будущих учителей.

Ключевые слова: модель, профессиональная компетентность, компоненты.

Savchenko E. Model for the training of future teachers to a competence means of pedagogical situations.

In article problems of construction of model of preparation of the future teachers to formation of professional competence by means of pedagogical situations are considered. It is defined structure of professional competence, components and levels. Stages of modeling of pedagogical situations on employment on pedagogical disciplines are considered. The stage-by-stage model of formation of professional competence of the future teachers is shown.

Keywords: model, professional competence, components.

Сергієнко О. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

САМОСТІЙНА РОБОТА СТУДЕНТІВ У КОНТЕКСТІ ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ

У статті аналізується самостійна робота студентів у контексті особистісно-орієнтованого навчання. Особистісно-орієнтований підхід в організації самостійної роботи дозволяє враховувати індивідуально-психологічні особливості студентів, сприяє підвищенню ефективності самостійної роботи, формуванню відповідальності та самостійності студентів. Актуальною є проблема організації самостійної роботи студентів в умовах особистісно-орієнтованого навчання.

Ключові слова: освіта, особистісно-орієнтоване навчання, особистість, самостійна робота, навчальний процес, формування особистості, студент, викладач.

В умовах інтеграції України у світовий освітній простір особливої уваги набуває проблема професійного самовдосконалення майбутнього вчителя, особистість якого має бути неповторною, диференційованою і творчою; викладача, який був би здатним здійснювати освітню діяльність на високому професійному рівні, гідно конкурувати на сучасному ринку праці та послуг.

Мета роботи полягає у створенні умов, за яких освітній процес стає для студента особистісно значущим.

Вирішення цієї проблеми навряд чи можливе тільки шляхом передачі знань у готовому вигляді від викладача до студента. Необхідно перетворити студента з пасивного споживача знань на активного їх творця, що вміє побачити та сформулювати проблему, проаналізувати шляхи її розв'язання, знайти оптимальний результат і довести правильність свого вибору.

Реформа вищої освіти, що відбувається сьогодні, пов'язана за своєю суттю з переходом від парадигми навчання до парадигми освіти. У цьому плані варто визнати, що самостійна робота студентів є не просто важливою формою освітнього процесу, вона має стати його основою.

Самостійна робота розглядається як спеціально організована навчально-пізнавальна діяльність студентів з урахуванням їх індивідуальних особливостей, спрямована на самостійне виконання навчальних завдань та формування самостійності, активності та